

Інформаційна довідка
щодо проекту Постанови Верховної Ради України
«Про звернення до Кабінету Міністрів України щодо вжиття
невідкладних заходів для підвищення розміру мінімальної пенсії за
віком у 2026 році»
*(реєстр. № 15059 від 09.03.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці проаналізовано пропозиції проекту Постанови Верховної Ради України «Про звернення до Кабінету Міністрів України щодо вжиття невідкладних заходів для підвищення розміру мінімальної пенсії за віком у 2026 році» (реєстр. № 15059 від 09.03.2026).*

***Ключові слова:** пенсійна система, рівень пенсійного забезпечення, мінімальна пенсія за віком, прожитковий мінімум, рівень інфляції.*

Вступ

Організаційно-правові засади функціонування пенсійної системи України завжди були предметом гострих суспільних дискусій. Економічні та демографічні проблеми, що тривали десятиліттями, вплинули на сучасний рівень пенсійного забезпечення, підтверджуючи вразливість солідарної пенсійної системи до зовнішніх чинників.

Із повномасштабним військовим вторгненням суттєво зріс рівень інфляції, що загостило проблему здатності пенсій задовольняти базові потреби пенсіонерів, а мінімальної пенсії за віком – виконувати функцію державної соціальної гарантії.

Основна частина

За даними Пенсійного фонду України, станом на 1 січня 2026 року в Україні налічувалося 10,2 млн пенсіонерів. Майже третина пенсіонерів (31,1 %) отримували пенсії у розмірі від 3 до 4 тисяч гривень. Трохи менше (4 %) пенсіонерів отримують пенсію у мінімальному розмірі, який з 1 січня 2026 року становить 2 595 грн¹.

У березні 2026 року проведено індексацію пенсій та страхових виплат на 12,1 %, що є вищим за рівень інфляції за 2025 рік (8 %). Проте, її вплив на добробут пенсіонерів не мав позитивного ефекту, оскільки Уряд для проведення індексації брав за основу прогноз щодо зростання споживчих цін у 2026 році на 9,9 %, тоді як за даними Національного банку України, базова інфляція у березні 2025 року становила 12,4 %, а темпи зростання цін на продовольчі продукти – 17,3 %².

Із метою підвищення рівня пенсійного забезпечення розроблено проект Постанови Верховної Ради України «Про звернення до Кабінету Міністрів

¹ Середній розмір призначеної пенсійної виплати та питома вага пенсіонерів за розмірами призначених місячних пенсій у загальній їх чисельності станом на 01.01.2026. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2176911-serednij-rozmir-pryznachenoyi-pensijnoyi-vyplaty-ta-pytoma-vaga-pensioneriv-za-rozmiramy-pryznachenih-misyachnyh-pensij-u-zagalnij-yih-chyselnosti-stanom-na-01-01-2026/>

² Коментар Національного банку щодо рівня інфляції в березні 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-v-berezni-2025-roku>

України щодо вжиття невідкладних заходів для підвищення розміру мінімальної пенсії за віком у 2026 році» (реєстр. № 15059 від 09.03.2026) (далі – проект).

Проектом пропонується невідкладне подання Кабінетом Міністрів України проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» щодо підвищення розміру мінімальної пенсії за віком», яким передбачити підвищення розміру мінімальної пенсії за віком до очікуваного фактичного розміру прожиткового мінімуму за методологією для непрацевдатних осіб. Фінансування видатків на такі заходи забезпечити за рахунок скорочення непершочергових видатків державного бюджету, надходження коштів іноземних держав, недопущення укриття податків і зборів у тіншовому секторі економіки та в офшорних зонах.

Розглянувши проект, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Ідея проекту щодо необхідності підвищення рівня пенсійного забезпечення не викликає заперечень. Водночас у *концептуальному аспекті* не може бути підтриманий пропонований спосіб підвищення розміру мінімальної пенсії за віком – в автоматичному порядку.

В Україні дійсно склалася ситуація, за якої фактичний розмір прожиткового мінімуму – реальної вартості споживчого кошика за поточними цінами, яку розраховує Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності, у 2-3 рази вищий за офіційно затверджений розмір прожиткового мінімуму. Така ситуація обумовлена не стільки вадами методологічного характеру розрахунку прожиткового мінімуму, скільки системними проблемами, пов'язаними з використанням прожиткового мінімуму як розрахункової величини для обчислення розміру 180 різних виплат³. Відповідно, автоматичне збільшення соціальної гарантії, що базується на соціальному стандарті, може призвести до перегляду розміру інших виплат, зокрема соціальних, а значить і видатків із державного бюджету.

Наразі основні показники пенсійного забезпечення на 2026 рік включають⁴ (Рис. 1):

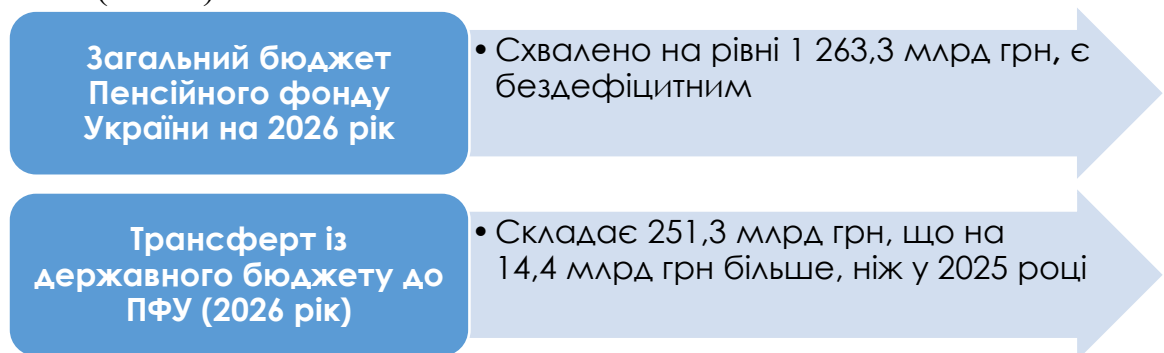

Рис. 1.

Збільшення мінімальної пенсії за віком у три рази (за розрахунками, наведеними у пояснювальній записці до проекту) матиме радикальні наслідки

³ Міністерство працює над оновленням методики розрахунку прожиткового мінімуму спільно з міжнародними партнерами. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/ministerstvo-pratsyuue-nad-onovlennyam-metodyky-rozrakhunku-prozhytkovoho-minimumu-spilno-z-mizhnarodnymy-partneramy-denyshulyutin>

⁴ Бюджет Пенсійного фонду України на 2026 рік : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 05.02.2026 р. № 127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127-2026-%D0%BF#Text>

для державного бюджету та економіки України загалом. Крім суттєвого росту витрат на фінансування безпосереднього збільшення мінімального розміру пенсії за віком, збільшення фінансування (утричі) в обов'язковому порядку потребуватимуть: доплати за понаднормовий страховий стаж, які становлять 1 % від розміру мінімальної пенсії за кожен рік понад норму; розмір мінімальних виплат для осіб з повним стажем (65+ років), який прив'язаний до розміру прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб (соціального стандарту для мінімальної пенсії за віком).

Водночас установлений на рівні 2 595 грн розмір мінімальної пенсії за віком є «фізіологічно недостатнім» для виживання. У зв'язку з цим, заходи соціального захисту доцільно передбачити для непрацюючих, одиноких пенсіонерів. Наприклад, у періоди різких стрибків інфляції (як от від енергетичної кризи) уряди європейських держав запроваджують спеціальні бонуси для вразливих категорій пенсіонерів. Ці виплати, з урахуванням енергетичних / житлових субсидій, допомоги на ліки та продукти (спеціальні ваучери), передбачаються для тих, чия пенсія не перевищує певного розміру (*Haltelinie*)⁵.

Виконання проекту означає радикальне підвищення податків або значне збільшення зовнішніх запозичень. Окрім цього, існує ризик інфляційного тиску. Надходження готівки в економіку через споживання пенсіонерами призведе до прискорення інфляції, що частково знецінить ефект від автоматичного підвищення розміру мінімальної пенсії за віком.

Висновки

У державному бюджеті на 2026 рік видатки на пенсійне забезпечення становлять близько 19 % від всіх видатків державного бюджету, що є найбільшою статтею видатків на соціальні потреби⁶ цивільного населення. Через війну, яка спричинила не тільки економічну, а й демографічну кризу, рівень пенсійного забезпечення значно знизився. Пенсійна реформа потрібна, але вона має бути комплексною, у тому числі шляхом впровадження накопичувального рівня пенсійного системи та розвитку недержавного пенсійного забезпечення. На жаль, в Україні відсутня традиція фінансового планування майбутнього людиною, що обумовлює необхідність запровадження додаткових заходів соціального захисту для найбільш вразливих груп пенсіонерів.

Урахування зазначених зауважень дозволить уникнути фінансово-економічних ризиків прийняття проекту (у частині збільшення видатків державного бюджету на фінансування пенсійного забезпечення).

До того ж, положення проекту потребують редагування з метою уникнення ризиків:

⁵ Gesetz zur Stabilisierung des Rentenniveaus und zum Aufbau eines Generationenkapitals für die gesetzliche Rentenversicherung (Rentenniveaustabilisierungs- und Generationenkapitalgesetz). URL: <https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zur-stabilisierung-des-rentenniveaus-und-zum-aufbau-eines-generationenkapitals/312434?f.deskriptor=Rentenversicherungsbericht&rows=25&pos=14&ctx=a>

⁶ Парламент ухвалив Державний бюджет України на 2026 рік. *Міністерство фінансів України*. URL: https://www.mof.gov.ua/en/news/verkhovna_rada_ukhvalila_derzhavnii_biudzheth_ukraini_na_2026_rik-5455

– неузгодженості термінології з нормами Податкового кодексу України (щодо застосування нового терміна «недопущення укриття податків і зборів» замість терміна «ухилення від сплати податків»);

– легалізації терміна «фактичний розмір прожиткового мінімуму для непрацевдатних» для визначення розміру державної соціальної гарантії.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*